

TÜRKİYE’NİN İLK ve TEK YAZARLAR KOOPERATİFİ YAZKO VE YAZKO EDEBİYAT DERGİSİ

Arş. Gör. Deniz DEPE*

ÖZ: YAZKO (Sınırlı Sorumlu Yazar ve Çevirmenler Yayın Üretim Kooperatifi), 22 Nisan 1980’de, Mustafa Kemal Ağaoğlu tarafından kurulan Türkiye’nin ilk yazar ve çevirmenler kooperatifidir. Altı sene boyunca iki yüzden fazla kitap, iki dergi, bir gazete yayınlayan kooperatifin faaliyeti tatsız bir spekülasyonla son bulmuştur. Döneminin önemli yazar ve şairlerini bir araya getirmesiyle dikkatleri üzerine çeken kooperatif; düzenlediği paneller, açikoturumlar, söyleşiler, imza günleri ve verdiği edebiyat ödülleri ile seksenli yıllardaki entelektüel ortam ihtiyacının giderilmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Yazko Edebiyat dergisi ise, kooperatifin en uzun soluklu yayın organı olmuştur. YAZKO, hem üyelerinin yazılarını basarak hem de düzenlediği etkinliklerin duyurularını ve bastığı kitapların ilanlarını yayınlayarak kooperatifin reklamını bu dergi aracılığıyla yapmıştır. Derginin kooperatifin yapısını ve önemini belirlemedeki mühim rolünün yanı sıra, edebiyat dünyasındaki yeri de oldukça önemlidir.

Yazko Edebiyat; İlhan Berk, Füzûzan, Atıol Behramoğlu, Ahmet Oktay, Attila İlhan, Selim İleri, Pınar Kür, Enis Batur, Can Yücel, Hilmi Yavuz, Nazlı Eray, Hasan Bülent Kahraman, Asım Bezirci, Edip Cansever, Murathan Mungan, Tomris Uyar, Turgut Uyar, Adalet Ağaoğlu, Fikret Otyam, Mina Urgan, Füsûn Akatlı, Atilla Birkiye, Behçet Necatigil, Necati Cumalı gibi isimlerin yayınladığı çalışmalarla, seksenli yılların en dikkate değer dergilerinden biri olmuştur. Bu makalede önce YAZKO’nun kuruluş hikayesi anlatılmış, daha sonra *Yazko Edebiyat*’ın tarihçesi ve içeriği hakkında bilgi verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: YAZKO, Yazko Edebiyat, edebiyat dergiciliği, Cumhuriyet devri edebiyat dergileri, edebiyat sosyolojisi

* Eskişehir Osmangazi Üni. Edebiyat Fak. TDE Böl., denizdepe@gmail.com

YAZKO, The First Cooperative of Writers of Turkey and Yazko Edebiyat Magazine

ABSTRACT : YAZKO is the first Turkish cooperation of writers and translators which was established by Mustafa Kemal Ağaoğlu in 22.04.1980. YAZKO which published more than 200 books, two magazines and a newspaper was closed down as a result of speculations. The cooperation which had most important writers and poets in its period, was very important about climbing over the intellectualist nuisance of 1980s by panels, open sessions, conversations, literature awards and autograph sessions.

Yazko Edebiyat magazine was the most longevity magazine of the cooperative. YAZKO advertised itself by this magazine. *Yazko Edebiyat* is very important because of showing the importance of YAZKO and having popular writers of 1980s.

With İlhan Berk, Füzûzan, Ataoğlu Behramoğlu, Ahmet Oktay, Atilla İlhan, Selim İleri, Pınar Kür, Enis Batur, Can Yücel, Hilmi Yavuz, Nazlı Eray, Hasan Bülent Kahraman, Asım Bezirci, Edip Cansever, Murathan Mungan, Tomris Uyar, Turgut Uyar, Adalet Ağaoğlu, Fikret Otyam, Mina Urgan, Füsün Akatlı, Atilla Birkiye, Behçet Necatigil, Necati Cumalı, this magazine was one of the most valuable magazines of Turkish literature. In this article, we told about YAZKO's story and than, informed about history and content of *Yazko Edebiyat*.

Key Words: YAZKO, Yazko Edebiyat, literature magazines, literature magazines of Turkish republic period, sociology of literature

YAZKO'nun Kuruluşu

Sınırlı Sorumlu Yazar ve Çevirmenler Yayın Üretim Kooperatifi¹, Mustafa Kemal Ağaoğlu² tarafından İstanbul'da kurulmuştur. 1962'de

¹ Bu çalışmada Erol Toy'un *Yazko'nun Öyküsü* (Yaz Yay., İstanbul 2007) adlı çalışması temel kaynak olarak kullanılmış ve hem kooperatifin hem de derginin tarihi ile ilgili süreç, bu kaynaktaki sırayla verilmiştir. Ancak Toy'un çalışmasının birçok hatalı bilgi içerdiği, üstelik taraflı bir bakış açısıyla yazıldığı da tespit edilmiştir. Bu sebeple çeşitli gazete ve dergiler taranmış, eksik ve hatalı bilgiler olabildiğince düzeltilmeye çalışılmıştır.

² Mustafa Kemal Ağaoğlu (07.02.1939-20.10.1999), Türkçülük akımının önde gelen isimlerinden olan yazar Ahmet Ağaoğlu'nun torunu ve dönemin Demokrat Parti milletvekillerinden Samet Ağaoğlu'nun oğludur. 1962'de Ağaoğlu yayınevini kurar. 1980-1983 yılları arasında kurucusu olduğu YAZKO'da görev alır. Ayrıca kuruculuğunu üstlendiği Bilim Sanat Kültür Hizmetleri Kurumu'nda (BİLSAK) yönetim kurulu başkanlığı ve genel koordinatörlük görevlerinde bulunur. *Nüzüllü Şiirler* (Agayef 1997) adlı bir şiir kitabı vardır (Batur 1999: 59-61).

Mustafa Kemal Ağaoğlu'nun kardeşi Tektaş Ağaoğlu³ ile birlikte kurmuş olduğu Ağaoğlu Yayınevi, 1970'lerin ortasında kapanınca –yayınevi kapansa da matbaa faaliyete devam eder-, yayıncının bundan sonraki adımı yeni bir yayınevi değil, kooperatif kurmak olur. Kendisiyle yapılan bir röportajda YAZKO'yu kurarken amacının “belirli bir kesimin sesini duyurmak o kesimin toplum içindeki ağırlığını sağlamak” olmadığını belirterek; “ideal yayıncılık koşullarının sağlanması” olduğunu söyler ve bunun için de “en iyi yayıncılığın bir kooperatif aracılığıyla yapılabileceği görüşünden hareket” eder (Karabey 1983/2: 54). Mehmet Barlas'ın *Milliyet Gazetesi*'nde kendisine yönelttiği “Kooperatifleşme gereğini neden duydunuz?” (Barlas 1982: 4) sorusuna verdiği cevapta 1980'li yıllardaki kâğıt yokluğundan, karaborsadan, baskı fiyatlarındaki hızlı artıştan ve bu olumsuz koşullarda yazarlardan kısılan telif hakkından bahsederek YAZKO'yu bu kötü koşulların doğurduğunu söyler:

“Öyle bir yol bulunmalıydı ki, yazar, çevirmen hem kitabını bastırabilirdi hem de emeğinin karşılığını tam olarak alabilirdi. Bir de bütün bunların üzerinde, yazarın, çevirmenin yani düşünen kişinin yıllardır verdiği bir başka savaş daha var. Özgürlük savaşı. Piyasadan özgür, yayıncıdan özgür, her türlü düşünsel ve politik baskıdan özgür yazabilme olanağı. Öylesine özgür ki, yapıtını satabilmek, okutabilmek için, şu ya da bu akımın, şu ya da bu ideolojinin yandaşı olmak ya da gözükmek zorunluluğu duymasın. Bir ödünler yumağı içinde yitip gitmesin. Kısacası yazarın kendi göbeğini kendisinin keseceği bir yapıya gerek vardı. İşte bu, Yazko'dur” (Barlas 1982: 4).

İlk on bir kurucuyu bulmakta bir hayli zorluk çeken Ağaoğlu, yüz beş kişilik bir isim listesi hazırlar ve 31 Aralık 1979'da sorunu anlatan bir mektup yazarak listedeki isimlere tek tek yollar. Bu çağrıya kendiliğinden cevap veren yalnızca Kemal Bilbaşar ve Bertan Onaran'dır.⁴ On bir kurucu üyeyi⁵ ancak 1980 Mart'ında toplayabilen Ağaoğlu, 22 Nisan

³ Tektaş Ağaoğlu (03.03. 1934-), Mustafa Kemal Ağaoğlu'nun kardeşidir. Ağaoğlu Yayınevi'ni ağabeyi ile birlikte kurmuştur. Öyküleri ve şiirleri çeşitli edebiyat dergilerinde yayınlanmıştır. Ayrıca çevirileri ve makaleleri de vardır (Necatigil 1995: 15).

⁴ Mustafa Kemal Ağaoğlu, *İkibin'e Doğru* dergisinin 27.sayısında verdiği demeçte yaklaşık yüz elli kişiye mektupla davet yolladığını ve yirmi beş civarında olumlu yanıt aldığını söylemiştir.

⁵ 11 Kurucu üyenin isimleri: Asım Bezirci, Kemal Bilbaşar, Zeyyat Selimoğlu, Kemal Sülker, Bekir Yıldız, Pınar Kür, Ataol Behramoğlu, Bertan Onaran, Afşar Timuçin, Mustafa Kemal Ağaoğlu, Erol Toy.

1980’de Sınırlı Sorumlu Yazar ve Çevirmenler Yayın Üretim Kooperatifi’ni resmen kurar. YAZKO’nun yayınlayacağı kitaplar Cağaloğlu’ndaki Ağaoğlu Basımevi’nde basılacaktır. “*Kâğıt bedeli önceden, dizgi, düzelti, baskı ve cilt ederi teslimde ödenmek kaydıyla, yayının bütün teknik sorumluluğunu Mustafa Kemal Ağaoğlu*”nun (Toy 2007: 12) yüklenmesine karar verilir.

Avukat Aydil Kurtkaya, kuruluşun yasal yapısını düzenleyen isim olur ve Mustafa Kemal Ağaoğlu’nun YAZKO’nun yönetiminden istifa ettiği döneme kadar da kooperatifin avukatlığını üstlenir. Ağaoğlu başkan seçilir ve kooperatif müdürü olarak atanır. Kemal Bilbaşar’la Pınar Kür başkan yardımcısı, Bekir Yıldız genel sekreter, Bertan Onaran sayman, Afşar Timuçin ve Asım Bezirci denetim kurulu üyeleri, Erol Toy da üye olur.⁶ Sait Maden, YAZKO için simge olmak üzere mavi zemin üzerine beyaz bir barış güvercini çizer. Müdür dışında hiçbir üyenin herhangi bir ücret almamasına karar verilmekle birlikte ilk ana sözleşmede müdürün ücreti de belirtilmemiştir (Toy 2007: 51).

Yasal işlemler bittikten sonra basılacak ilk dört kitap olarak Kemal Bilbaşar’ın *Bedoş*’u⁷, Bekir Yıldız’ın *Halkalı Köle*’si, Çetin Altan’ın *Al İşte İstanbul*’u ve Mehmet Özgül’ün Gorki’den çevirdiği *Bozguncu* seçilir. Yayınlanacak kitabın tespitinde, kitabın ilk defa yayınlanacak olması konusunda fikir birliğine varılmıştır. YAZKO’nun yayınladığı ilk dört kitap, okuyucudan büyük ilgi görür. *Cumhuriyet* ve *Milliyet* gazetelerinin sanat sayfalarına verdikleri reklam işe yaradı. Aynı hafta dört kitabın da ikinci baskıları yapılır. Kooperatif üyeliğine yoğun bir talep başlar. Öyle ki Ağaoğlu Basımevi kitap yayınlamaya yetişemeyecek duruma gelir. Ahmet Oktay, “*Yazko, söylemek gerekir: 12 Eylül döneminin bence en önemli kültürel gelişimiydi*” (Oktay 2009: 18) der. İlginin yoğunluğu bunu kanıtlar niteliktedir, zaten ağustos ayında üye alımları dondurulmak zorunda kalınır (Karabey 1983/2: 54). Ahmet Cemal’in de dediği gibi YAZKO, “*alternatif bir kültürel örgütlenme modeli*” olmasının yanı sıra ve M.K. Ağaoğlu’nun kafasındaki şekliyle, gerçek bir “*Aydınlanma Modeli*”dir (Cemal 2009: 17).

⁶ *İkibin’e Doğru* dergisinde YAZKO’nun kurucu isimleri arasında ayrıca Ataol Behramoğlu, Zeyyat Selimoğlu ve Kemal Sülker geçerken; Asım Bezirci’nin ismine rastlanmamaktadır (İmzasız 1987: 52).

⁷ Yazko, ilk bastığı kitap olan *Bedoş* ile birlikte yayın piyasasına bir yenilik getirir; kitap kapağının arkasında “Bu kitap basılı fiyatının üzerinde satılmaz” yazmaktadır (İmzasız (1987: 53). Ayrıca bkz. Bilbaşar 1980.

12 Eylül ihtilalinden sonra YAZKO, Atasaray'da eski yerinden daha büyük bir yere taşınır. Fakat daha büyük bir yer, yeni imkânlar sağlamakla birlikte yeni masraflar çıkaracaktır. Zaten kağıt darlığı ve yayın piyasasının nakitle değil de senetle dönmesinin yarattığı kaos, YAZKO'yu ciddi bir maddi sıkıntıya uğratar. Hem üyelerin “ürün yayınlayabileceği, düşün kuramlarını tartışabileceği bir alan isteği” (Toy 2007: 73) hem de süreli yayının aylık nakit akışı sağlayacağı düşüncesi⁸, *Yazko Edebiyat* dergisinin çıkmasına vesile olur.

YAZKO, edebiyat dergisi ile sınırlı kalmayarak bir kitap kulübü (*Yazko Edebiyat* sayı: 3, s.157) açar. Üye kayıt fişi ile havale bedelini gönderen üyelerine bir üye kartı yollar. Üyeliği gerçekleştiren okurların, istedikleri yayımlanmış kitapların hemen postalanacağı, abone oldukları dizilerin⁹ her ay yayımlanacak kitaplarının da ay sonunda taahhütlü olarak gönderileceği söylenir. Yazko Edebiyat Ödülleri¹⁰ adı altında bir yarışma tertip edilir ve ilk ödül töreni için Kenter Tiyatrosu kiralanır. Söyleşiler, konferanslar, paneller ve açık oturumlar düzenlenir. Bu etkinliklerden bazıları şöyle sıralanabilir: “Edebiyatımız ve Kadın

⁸ Erol Toy, süreli yayınların nakit akışı sağlanması amacıyla çıkarıldığını belirtse de Demirtaş Ceyhun, Ağaoğlu'nun üye olmayanların kitabını, ne kadar iyi olursa olsun basamamasından kaynaklı heyecanının azaldığını ve kaybolan heyecanını geri kazanmak amacıyla süreli yayınlara yöneldiğini söyler. Toy'un süreli yayınların kitaplar için kaynak sağladığını söylemesine karşılık Ceyhun, süreli yayınların kitap basımını önemli ölçüde aksattığını ifade etmektedir (İmzasız 1987: 52).

⁹ Yazko Yayınları, çocuk kitapları ve bilim kitapları dizileri hazırlamaktadır.

¹⁰ 1981 Yazko Edebiyat Ödülleri (Ödül: 620.000 lira) kazananları:

Roman özendirme: Önay Sözer, Seyit Alp

Şiir: İsmail Uyaroğlu

İnceleme: Önay Sözer

Çeviri roman: T. Ahmet Şensilay

Çeviri inceleme: Serdar Rifat Kırkoğlu

Çeviri inceleme özendirme: Suat Taşer (İlan metni için bkz. *Yazko Edebiyat*, C.1, S.5, s.1).

1982 Yazko Edebiyat Ödülleri (Ödül: 570.000 lira) kazananları:

Öykü özendirme: F. Ülke Aren

Şiir özendirme: Ahmet Telli

İnceleme özendirme: Kürşat Bumin, Ayşegül Yüksel

Çeviri şiir: Erdoğan Alkan (İlan metni için bkz. *Yazko Edebiyat*, C.3, S.15, s.1).

1983 Yazko Edebiyat Ödülleri (Ödül: 570.000 lira) kazananları ise dergide duyurulmamıştır.

Sorunu” (panel): 8 Mayıs 1981¹¹, “Tarihsel Süreç İçinde ve Günümüzde Aydın Sorumluluğu” (sempozyum): 15-17 Mart 1982¹², “Yazko Sanat Günleri”: 14-18 Aralık 1981¹³, “Yazko Yayın Pazarı” (imza günü ve söyleşilerle birlikte): Haziran 1982¹⁴. Aylık satışı yedi-sekiz bin aralığında seyreden *Yazko Edebiyat*, kendi masrafını çıkarmakla kalmaz, aynı zamanda umulduğu gibi kooperatifin giderlerine de katkıda bulunur. Ancak “*ne kadar dışa açık tutulursa tutulsun... Bir yazar ve çevirmenler kooperatifinin yayın organı*”dır (Toy 2007: 140). Bu yüzden kooperatifin üyelerinin ürünlerine öncelik tanınır. Çeviri sorunlarına yeterince yer verilmez (Toy 2007: 140). Böylece Ahmet Cemal’in yönetiminde Temmuz 1981’de *Yazko Çeviri*¹⁵ çıkmaya başlar.¹⁶

Kooperatif hayli başarılı iki sene geçirir. İlk yılda yirmi altı kitap, bir dergi (*Yazko Edebiyat*), ikinci yılda yetmiş sekiz kitap, bir dergi (*Yazko Çeviri*) yayımlayan YAZKO’nun üçüncü yıl hedefi için Mustafa Kemal Ağaoğlu, “*iki yeni dergi ile yüz kırk kitap*” (Barlas 1982: 4) açıklamasını yapar. Kuruluş hedeflerinden biri olan *yazarın hak ettiği telif ücretinin verilmesi* prensibi de gerçekleşmek üzeredir:

“YAZKO daha ikinci yılında, kooperatifte kitabı çıkan üyelerine toplam 5.5 milyon lira telif hakkı dağıtmıştır. Bu, kitabı basılan kişi başına ortalama 100.000 lira demektir. Üçüncü, dördüncü, beşinci yılında bu sayı 500.000, 700.000 lira olunca artık yazar kimseye ödün vermek zorunda kalmayacaktır” (Ağaoğlu 1982: 4).

Fakat bu refah yılları uzun sürmez. YAZKO, döneminde popüler bir kurum olmasına rağmen, ilerleyen yıllarda ciddi bir nakit sıkıntısına

¹¹ Etkinliğin ilanı, *Yazko Edebiyat*’ın 7.sayısında yayınlanmıştır.

¹² Etkinliğin ilanı, *Yazko Edebiyat*’ın 17.sayısında yayınlanmıştır.

¹³ Etkinliğin ilanı, *Yazko Edebiyat*’ın 14.sayısında yayınlanmıştır.

¹⁴ Etkinliğin ilanı, *Yazko Edebiyat*’ın 20.sayısında yayınlanmıştır.

¹⁵ *Yazko Çeviri*, Temmuz 1981- Mart 1984 tarihleri arasında iki aylık periyodlarla toplam 18 sayı çıkmıştır. Sahibi YAZKO adına Mustafa Kemal Ağaoğlu, yöneticisi Ahmet Cemal ve yazı işleri müdürü Adnan Özyalçiner’dir.

¹⁶ Çeşitli kaynaklarda *Yazko Felsefe* adında bir dergi adına rastlanmış fakat böyle bir dergi çıkmadığı, kast edilenin Selahattin Hilav’ın 1982-1983 yıllarında hazırladığı yedi kitaplık bir “Felsefe Yazıları” serisi olduğu görülmüştür. Takiyettin Mengüşoğlu, Doğan Özlem, Selahattin Hilav, Taylan Altuğ, Oruç Aruoba gibi isimlerin yazılarının yanı sıra seride Kant, Hegel, Aristoteles, Lukacs gibi isimlerden çeviriler ve Lacan, Heidegger gibi felsefeciler üzerine de yazılar yer almaktadır (Örnek olarak bkz. Kolektif 1981). YAZKO’nun ayrıca *Yazko Gençlik* ve *Yazko Sanat* isimli iki dergi girişiminin daha olduğu fakat dergiler dizilmiş olsa bile gereken izinlerin alınmaması sebebiyle çıkarılmadığı söylenmektedir (Avcı 2000:160).

girer. Bu sıkıntıyı çözebilmek için yeni çareler aranır. Mustafa Kemal Ağaoğlu, süreli yayınların kooperatife sağladığı nakit akışından memnundur, o yüzden çareyi yine bir dergi çıkarmakta bulur. Fakat bu sefer farklı bir yol izler. Necdet Ökmen'in o sıralar zaten çıkarmakta olduğu aylık bir edebiyat dergisi olan *Somut*, batmak üzeredir. Hem okuru hem yazarı hem de satışı azalmıştır. Ağaoğlu, *Somut*'u devralmak ve *Yazko Somut* adıyla haftalık olarak basmak ister. Fakat bu isteğini toplantıda dile getirdiğinde üyelerin şiddetli muhalefetiyle karşılaşır. Çünkü haftalık dergilerin genelde siyasi düşünce dergileri olduğunu düşünen üyeler, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nın tepkisini çekeceklerini ve derginin büyük ihtimalle toplatılacağını, böylece bu girişimin büyük bir zararla sonuçlanacağını düşünürler. Aynı zamanda haftalık dergi satışlarının da yeteri kadar yüksek olmayacağı kuvvetli bir ihtimaldir. Fakat şiddetli itirazlara rağmen yönetim geri adım atmaz.

YAZKO yöneticilerinin *Hürriyet* gazetesindeki tanıdıkları vasıtasıyla Hür Dağıtım ile bir anlaşma yapılır. Anlaşmaya göre dergiyi altı hafta boyunca onlar basacak, dağıtacak ve satış hasılatını toplayacaktır. Altı hafta sonunda masraflar kazançtan düşülecek ve kâr, YAZKO'ya teslim edilecektir. *Yazko Somut*¹⁷'un okurun dikkatini çekmesini sağlamak ve bir yandan da sıkıyönetim komutanlığının tepkisiyle karşılaşmamak için *feminizm* temasıyla çıkışı uygun görülür (Stella –Evin: 2013). *Yazko Somut*'un dördüncü sayfası feminizm köşesidir. Ovidia Stella, dördüncü sayfanın işlevi için şunları söyler: “*İkinci cins olma bilincinin yarattığı şaşkınlığın, öfkenin, isyanın paylaşılabilmemesi inanılmaz bir enerji doğurmuştu*” (Stella- Evin 2013: 4). İlk sayının satışları çok iyidir; fakat ilerleyen sayılarda satış hızla düşer ve bu girişim YAZKO'ya kâr değil yüklü miktarda borç olarak geri döner (Toy 2007). Zaten *Somut*'un (ve diğer süreli yayınların) YAZKO'yu çıkmaza soktuğunu düşünenler ve yayın çizgisini beğenmeyenler (İmzasız 1987: 52) bu olayın üzerine Mustafa Kemal Ağaoğlu'na yönelik ağır eleştirilerde bulunurlar.

Bu sonucun peşinden yapılan ilk toplantıda Mustafa Kemal Ağaoğlu istifa eder.¹⁸ Ağaoğlu, istifa sebebiyle ilgili YAZKO'yu yaşatabilmenin tek yolunun sadece yazar ve çevirmenlerin kooperatifi olmaktan çıkmak ve daha geniş bir tabana yaslanmak olduğunu

¹⁷ *Yazko Somut*, önce “Haftalık Kültür ve Sanat Dergisi”, sonra “Haftalık Kültür, Sanat ve Siyaset Gazetesi” alt başlığıyla, gazete büyüklüğünde ve formatında çıkar (Örnek için bkz. *Yazko Somut*, Y.4, S.65, 10.01.1986).

¹⁸ Can Yücel'in ünlü “Müstaî Kemal” benzetmesi, bu toplantıda gerçekleşmiştir.

göremeyenlerin, kendisinin önerisine “*Ahu Tuğba’yı da alacak mıyız?*” diye dalga geçerek tepki vermesi sonucu istifa ettiğini söyler (İmzasız 1987: 53). Demirtaş Ceyhun’un bu istifa ile ilgili iddiası ise dikkat çekicidir: “*Mustafa Kemal Ağaoğlu’nun Mustafa Kemal Ağaoğlu ile yaptığı anlaşmalar açığa çıkmıştı. Ağaoğlu, YAZKO kitaplarını dışarıdan matbaalara ucuz bastırıyor, faturasını ise Ağaoğlu matbaası adına kesip tahsil ederek aradaki farktan kâr sağlıyordu*” (İmzasız 1987: 53). Erol Toy ise bambaşka bir iddia ortaya atmaktadır. Ona göre Ağaoğlu’nun asıl derdi para değil sıkıyönetimin baskısıdır ve kendini bu işten sıyırmaya çalışıyordu (İmzasız 1987: 53). Mustafa Kemal Ağaoğlu ise yıllar sonra bu eleştirilerle ilgili şunları söyler:

“Türkiye’de aydınların bastırılmışlığına, sıkışmışlığına ilk dikkati çeken biz olduk. Somut ‘Türkiye’de aydınlar var’ sloganıyla ortaya çıktı. Bugün ülkemizde feminizm diye bir akım varsa, sivil toplumculuk tartışma gündemindeyse bunda bizim payımız büyüktür. Bunu kavrayamayan kimi aydınlar gençlik sayfası, feminizm sayfası gibi alışıktı olmadıkları bölümleri yadırgadılar. Ortağı oldukları bir kuruluşun dergisinde, kendi yazdıklarının eleştirilmesini içlerine sindiremediler. Kollanma gereği duyuyorlardı” (İmzasız 1987: 52).

Mustafa Kemal Ağaoğlu’nun istifası ilk önce geri alınırsa da 23.04.1983’te yapılan genel kurul toplantısında tüm bu iddialar ve sorunlar üzerine yaşanan şiddetli tartışmalar, yine Ağaoğlu’nun istifası ile sonuçlanır ve yeni bir yönetim kurulu seçilir. Yapılan oylama sonucunda Erol Toy (yönetim kurulu başkanı), Bertan Onaran, Salim Şengil (ikinci başkan), Abdülkadir Bulut ve Seyit Nezir yönetim kurulu üyeliklerine seçilir. Can Yücel, Kemal Özer, Mehmet Özgül, Afşar Timuçin ve Mustafa Balel de yedek üye olurlar. Denetim kurulu üyeliğine ise Erhan Bener (asil), Demirtaş Ceyhun (asil) ve Pınar Kür (yedek) seçilir (İmzasız 1983/1: 8). Yüklü miktarda borca¹⁹ ve Ağaoğlu’nun istifasına rağmen toplantıda kooperatifin kapatılmamasına karar verilir. *Somut*’un neden satmadığı düşünülür ve genel seçim (1983) sebebiyle sıkıyönetim komutanlığının eski baskıcı tutumuna bir süre ara vermesinden faydalanılarak “Sol Ölmedi” manşetiyle tekrar siyasî içeriğe dönülür. Böylece *Somut*’un satışları tekrar yükselişe geçer. Buradan kazanılan para kooperatifi de rahatlatarak kitap basımlarını hızlandırır. Zaten iş sıkıntısı çeken matbaacılar da YAZKO’yu destekleyince işler yoluna girer. O dönemde “*MGK, [...] eski parti, dernek ve sendikaların tamamını*

¹⁹ Yeni yönetim 19.5 milyon borç devralmıştır (İmzasız 1987: 53).

kapat”mış ve bu temizlik ‘harekâtı’, YAZKO’ya tek aydın örgütü olma ayrıcalığı kazandırmıştır” (Toy 2007: 221). Böylece YAZKO eski günlerine geri dönerek tüm dikkatleri üstüne çeker. Fakat bu *güzel* günler uzun sürmez, sıkıyönetim komutanlığı YAZKO’yu ve yayınlarını sıkı bir takibe alarak yıpratma politikasına başlar. Maliye Bakanlığı, *kooperatif* olmasından dolayı vergi dışı bıraktığı YAZKO’yu, açtığı yayın pazarı sebebiyle ticari kuruluş sayarak kusur, usulsüzlük ve kaçakçılık cezalarını da ekleyerek altından kalkılamayacak kadar yüksek bir borcun ödeme emrini yönetime gönderir. Bunun üzerine yönetim kurulu danıştaya başvurarak ödeme emrini durdurtur ancak bu baskı onların “yayın pazarı”nı (çeşitli yayınevlerinden kitapların satıldığı kitap mağazası) kapatmasına sebep olur. İki sene sonra vergi baskısı Danıştay kararıyla kalksa da yayın pazarı çoktan kapandığı için Erol Toy’un deyimiyile YAZKO bu kararın *tadını çıkaramaz* (2007: 227-230).

Kooperatif için sıkıntılı günler başlar. Yayınlanan kitapların bir kısmı yasaklıdır, üstelik çok fazla borç vardır. Ortam yüzünden yayınlarını satamayan ve dağıtamayan YAZKO, sattıklarının da parasını alamamaktadır. Hatta reklam alabilmek için Sakıp Sabancı’ya bile gidilmiş, iyi karşılanmalarına rağmen bir sonuç alınmamıştır (Toy 2007: 288). 1983 Yazko Edebiyat Şiir Ödülü’nü alan Celal Pamukçu da o yılların maddi sıkıntısından etkilenmiştir: “*Şiir dosyam, 1983 Yazko Edebiyat Şiir Ödülü’nü kazandı. Fakat YAZKO mali krizdeydi. Ödül töreni düzenleyemedi, kitabımı da ancak iki yıl sonra yayımlayabildi. Dağıtımını da yapamadı. Kitaplar belki de hala depodadır*” (Aslan 2000: 13). Yine Ayhan Hünelp’in *Cumhuriyet* gazetesindeki köşesinde yazdıklarından onun da YAZKO’dan alacaklı yazarlar arasında olduğu anlaşılır: “*Kurup batırdığımız, benim de 420.000 lira telif hakkı alacağımın kaynayıp gittiği ‘Yazko’ (Yazarlar Kooperatifi) kaçınıcı düş kırıklığımızdır?*” (Hünelp 1988: 2)

Somut’un basılmaması için Sıkıyönetim Komutanlığı’ndan gelen şiddetli baskı karşısında matbaacılardan biri olan *Güneş* gazetesi bu baskıya dayanamayıp dergiyi basmaktan vazgeçse de *Cumhuriyet* gazetesi pes etmez. Komutanlık son çare olarak Ocak 1984’te *Somut*’u yasaklar (İmzasız 1984/1: 10).

O sıralarda YAZKO ailesini üzen bir olay daha gerçekleşir: şair Hasan Hüseyin Korkmazgil hastadır. Bu yüzden YAZKO, şairin tedavisi için bir yardım kampanyası düzenler. Erol Toy’un 2007 yılında çıkan kitabında (2007) anlattığına göre hadise şöyle gelişir: bankada biriken para, acilen yurt dışına çıkılması gerekir düşüncesiyle bekletilmektedir. Fakat her ihtimale karşı (hafta sonu para lazım olsa da bankalar kapalı

olacaktır) da cuma günleri bu para bankadan çekilir ve YAZKO'nun kasasına kilitlenir, pazartesi sabah da bankaya tekrar yatırılır. Hasan Hüseyin'in 26 Şubat 1984'te ölümünden sonra bir pazartesi günü YAZKO'ya haciz memurları gelir ve kasadaki tüm paraya el konulur. Bu hadise, ilerde Hasan Hüseyin'in eşinin dava açmasına ve sorumlunun (YAZKO genel başkanı Erol Toy) evine haciz memuru gönderilmesine sebep olacaktır.

Aynı günlerin gazetelerinde Hasan Hüseyin Korkmazgil'in hastalığı ile ilgili haberler daha farklı anlatılmaktadır. *Cumhuriyet* gazetesi Toy'un açıklamasını şöyle aktarır:

“Erol Toy şunları söyledi: Hasan Hüseyin'in tedavisi için toplanan paraları ailesine vermeyeceğim. Biz hep aynı şeyi yineledik: Hasan Hüseyin'in tedavi giderlerine katkının bir kez olsun ailesi için toplandığından söz edilmemiştir. Topluma verilen söz amacına ulaşmadan yarım kalmıştır. Her türlü varsayımı göze alarak, uygun bir zaman içinde kurumlaşma gerçekleşmediğinde, toplumuna katkısı yine kendisine iade edilir. Şu an parayı bekletiyoruz, daha bir süre bekleteceğiz ve sonra katılımcılarına bu paraları dağıtacağız. Ama ailesi tarafından yasal bir kurumlaşmada kullanılacağı kanıtlandığı takdirde bu paraları devrederiz” (İmzasız 1984/3: 5).

Bekletilen para ile daha sonra YAZKO'nun borçlarının kapatıldığı görülür. *Milliyet* gazetesinde bu olay “*Erol Toy'un kongredeki konuşmasında, bir süre önce ölen şair Hasan Hüseyin Korkmazgil'in eşine verilmesi gereken para konusunda 'Bu parayı, kendimi Hasan Hüseyin'in yerine koyarak YAZKO'ya getirdim' demesi de tepkilere yol açtı*” cümleleriyle verilmiştir (İmzasız 1985/1: 8). Habere göre, Hasan Hüseyin'in ölümüyle birlikte onun tedavisi için ayrılan para, eşine bilerek teslim edilmemiş ve YAZKO'nun borçlarını kapatmak için kullanılmıştır. O yıllarda gazetelerde bu iddiayı destekleyen birçok haber de yer almaktadır.²⁰

YAZKO sadece yaşadığı maddi sıkıntılarla değil, kooperatif içi huzursuzluklarıyla da 1984 ve 1985 yıllarında sık sık gazetelerin kültür sanat sayfalarına haber olmuştur. Yine *Milliyet* gazetesinin verdiği habere göre “180 üyeli Yazarlar Kooperatifi (YAZKO), 1984 yılı için planladığı 250 kitabın basımını gerçekleştirebilmek için üyelerinden 30 ile 100 bin

²⁰ Tartışmanın ayrıntıları için bkz. İmzasız 1987: 52-55; Ağaoğlu 1987: 54-55; Toy 1987: 59; Korkmazgil 1987: 52-53.

lira arasında borç isteminde” bulunur (İmzasız 1984/2: 9). Bundan yaklaşık bir sene sonra ise Erol Toy ve diğer yönetim kurulu üyeleri ile onlara muhalif olan grup, birbirleri hakkında çeşitli suçlamalarda bulunur. Çünkü Erol Toy, yüzer bin lira ödemeyen üyelerin, kooperatiften atılacağını söylemektedir (İmzasız 1985/4: 10). Aynı gazete, muhalif grubun (Demirtaş Ceyhun, Asım Bezirci, Salim Şengil) yönetmelik gereği kimsenin kendilerinden elli binden fazla para istemeyeceğini ve Erol Toy’un parayı ödemeyenleri üyelikten atma hakkına sahip olmadığını söyledikleri bir habere yer verir (İmzasız 1985/2: 10). Erol Toy eleştirilerin hedefi konumundadır. Kendisi, *muhasebe oyununa* başvurmakla suçlanmaktadır. İddialara göre Erol Toy, kendisinden borç alınmadığı halde, kooperatif kasasından yüz otuz beş bin liralık *borç iadesi* almıştır (İmzasız 1985/3: 8). Erol Toy ise bu suçlamalara bunun YAZKO’yu yıkmak için bir oyun olduğunu söyleyerek cevap verir (İmzasız 1985/4: 8).

Kooperatifin son yılları olaylı ve huzursuz geçmekte, YAZKO her geçen gün maddi ve manevi açıdan zarar görmektedir. YAZKO faaliyetini süresiz olarak durdurduktan yıllar sonra çıkan yazılarda ve röportajlarda YAZKO’nun bünyesinde bulunmuş bazı yazarlar, kooperatifin ve dolayısıyla dergilerin kalitesinin düşme sebebinin yönetim değişikliği olduğunu ima eden açıklamalarda bulunurlar:

“*Yazko Çeviri, kendi alanında, çok önemli bir girişimdi. Sonra Yazko, bu önemli kooperatif, birtakım düşsel ataklar uğruna göçüp gitti, Yazko Çeviri de bu göçüştten nasibini aldı*” (İleri, 1990: 12).

“*[Memet Fuat] Yazko’dan çoktan ayrılmıştı (ben de ayrılmıştım, birçokları da; kurum eski kimliğini çoktan yitirmişti) [...]*” (Birkiye 2003: 98).

Fakat yine de kooperatif yazarları yaşanan sıkıntılara rağmen yola devam edebilmek adına yeni çözüm yolları aramışlardır. Bunun örneklerinden biri *Yazko Somut*’un kapatılmasından sonra alternatif bir çözüm olarak düşünülen *ortak kitap* projesidir. Farklı başlıklarda tam on kitap yayınlanır: *Özgürlük, Demokrasi, Bağımsızlık, Bilim, Kültür, Sanat, Sansür, İşçi Hakları, Devlet ve Aydın*. Sonunda sıkıyönetim komutanlığı YAZKO yönetim kurulu üyelerini görüşmeye çağırır ve kitapların yayınlanmasının durdurulması şartıyla *Yazko Somut*’un yayın yasağını kaldırır. Fakat *el altından* matbaalarla ve dağıtımıcılarla görüşülerek basılmasını ve dağıtılmasını engeller. Bu yüzden YAZKO, *Yazko Somut*’u basacak tek bir yayınevi bile bulamaz. Sonunda dergiyi peşin parayla basacak bir yer bulurlar, bu yer Dünya Rotatif’tir. Peşin

para bulma çabasına düşen YAZKO'nun imdadına eski başkan Mustafa Kemal Ağaoğlu yetişir. *Somut* basılır ama dergiyi dağıtacak olan şirket GAMEDA, kendisine yapılan baskılar sebebiyle dergiyi dağıtmadan YAZKO'ya iade eder. Nakit sıkıntısını giderecek son girişim de sonuçlanamayınca, ofisin kirasını dahi ödeyemeyen yönetim kurulu, bugünkü Atik Ali Paşa külliyesini yeni mekân olarak düşünür. Bu sefer de Birlik Vakfı külliyesi sahiplenir ve polis kararıyla mekânı boşalttırıp içindeki her şeyi imha eder.²¹ YAZKO, son yönetim kurulu toplantısında “faaliyetin gereksinim doğuncaya (kadar) ertelenmesi kararıyla YAZKO parantezini her şeye karşın yine de açık bırakmaktan başka çare” bulamaz (Toy 2007: 318).

Yazko Edebiyat Dergisi

Yazko Edebiyat, Yazarlar ve Çevirmenler Yayın Kooperatifi'nin edebiyat dergisi olarak Kasım 1980'de çıkar. Sahibi, YAZKO adına Mustafa Kemal Ağaoğlu, yöneticisi Memet Fuat, sorumlu yazı işleri müdürü Adnan Çelik (Özyalçiner)'tir. Yayın hayatı boyunca 15x23.5 cm ebatında, o sayıdaki yazı başlıklarının yer aldığı aynı kapak düzeninde ve farklı renklerde çıkar. Dergi on ikinci sayısına kadar sadece büyük şehirlerde satılır, on ikinci sayıdan itibaren bütün Türkiye'ye dağıtım yapılır. Hür Dağıtım'la olan anlaşması yirmi dördüncü sayıdan itibaren bozulan derginin; Ankara, İstanbul ve İzmir'de kitabeveleri ve gazete bayilerinde, diğer şehirlerde ise sadece kitabevelerinde satılacağı duyurusu yapılır (Editör 1982/2: 11).

Memet Fuat, ilk sayıda *Yazko Edebiyat*'ın ayda bir yayınlanacağını ve öncelikle Yazko üyelerinin ürünlerine yer verileceğini söyler. Bunun katı bir kısıtlama olmadığını, derginin herkese açık olduğunu da ekler. Önemli olan edebiyat dergisi kapsamından çıkmamaktır; bu yüzden diğer sanatlara sadece edebiyat kapsamı içine giren yönleriyle yer ayrılacaktır. Memet Fuat, *Yazko Edebiyat*'ın özellikle bu yönüyle 1964-1975 yılları arasında yüz yirmi sekiz sayı çıkarmış olduğu *Yeni Dergi*'den ayrıldığını ve *Yazko Edebiyat*'ın kesinlikle bir *devam dergisi* olmadığını ifade eder (Fuat 1980: 2). Gerçekten de *Yeni Dergi* Ekim 1964'te çıkan ilk sayısındaki sunuş yazısında ifade edilen amaca²² uygun bir yayın hayatı

²¹ Bu olay, Recep Bilginer tarafından şöyle aktarılmaktadır: “Düşünün, bakanlıktan gelen müfettişler YAZKO'nun adresini bile bulamamışlar. Eşyalar bir medreseye taşınmış ve orada haczedilmiş” (İmzasız 1987: 54).

²² “*Yeni Dergi*, her şeyden önce, başka dillerdeki sanat olaylarını, düşünce tartışmalarını dilimize aktarmak amacını güdecek. Onun için de bu dergide daha çok çeviri yazılar okuyacaksınız. Ayrıca, sanatımızın sorunlarına yönelen, tartışma yaratacak nitelikte yazılara da geniş yer vereceğiz” (Fuat 1964: 2).

sürdürmüş ve bir edebiyat dergisi olmaktan çok bir sanat dergisi kimliği kazanmıştır. Memet Fuat, *Yazko Edebiyat'*ın *Yeni Dergi'*den ayrılan diğer önemli yönünün *ekip çalışması* olduğunu söyler. *Yeni Dergi'*yi tek başına çıkardığını ama *Yazko Edebiyat'*ın ortak çalışma ürünü bir dergi olduğunu ve yayımlama görevinin bir yönetim kurulu tarafından verildiğini ekler. *Yazko Edebiyat'*; Salim Şengil, Bertan Onaran, Afşar Timuçin, Adnan Özyalçın ve ikinci sayıdan itibaren Asım Bezirci'den oluşan bir kadro tarafından çıkarılmaktadır.

Yine de *Yazko Edebiyat'*ın *Yeni Dergi'*den bazı özellikleri almasının kaçınılmaz olduğu söylenir; bu özellikler daha çok derginin dizgisi, yazı türleri ve yazarların sıralanışı ile ilgilidir. Her sayıda uzun bir “ana yazı” sunmak; dizgi ve düzeltiye önem vermek; edebi türleri şiir, öykü, sanatsal yazılar, düşünce-inceleme-deneme yazıları, değerlendirmeler, tartışmalar, edebiyat olaylarına eleştirel yaklaşımlar, kitap tanıtımları sırasına göre dizmek ve türleri de kendi içinde yazarların yaşlarına göre sıralamak, *Yeni Dergi'*nin olduğu gibi *Yazko Edebiyat'*ın da temel ilkeleri olacaktır (Fuat 1980: 3). Dergi incelendiğinde bu sıralamaya ilk sayılarda uyulduğu, fakat zamanla şiirlerin arasına öykülerin de girdiği, sıralamanın katı düzeninin kırıldığı görülmektedir. Zaten Memet Fuat'ın dergiden ayrılmasıyla birlikte ve özellikle derginin son sayılarına doğru böyle bir sıralamadan kesinlikle söz edilemez.

*Yazko Edebiyat'*ın politika dışında kalmak zorunda olduğunu, çünkü YAZKO üyelerinin hem dünya görüşlerinin hem de sanat anlayışlarının birbirinden farklı olduğunu söyleyen Memet Fuat, derginin bir *forum* havasına bürüneceğini ifade eder (Fuat 1980/1: 3). Gerçekten de *Yazko Edebiyat'*, yayın hayatı boyunca çoğu yazarının/şairinin *sol* görüşlü olmasına rağmen tek bir siyasi çizginin ya da edebi bir akımın temsilcisi durumunda olmamıştır. Hem şiirler hem de öyküler farklı edebi çizgilerdedir; böylece dergi *karma* bir görüntü çizer. Düşünce yazılarında, kitap eleştirilerinde iki yazarın farklı görüşlerle birbirine *karşı yazı* yazdıkları da görülür (Günel 1981: 95-115; Ağaoğlu 1981: 92-93).

Yazko Edebiyat dergisi; seksen sayfalık hacmiyle ve aralarında İlhan Berk, Füzûzan, Ataol Behramoğlu, Attilâ İlhan, Selim İleri, Pınar Kür ve Enis Batur gibi isimlerin olduğu geniş yazar kadrosuyla ilk sayıda tahmin edilenden fazla ilgi toplar. Beş bin iki yüz adet basılan dergi, bir hafta içinde tükenir ve iki bin adet daha basılır. Dergiye gösterilen yoğun ilgi ve satışların iyi gitmesi, derginin sayfa sayısının seksenden yüz altmışa çıkarılması kararını aldırır. Daha hacimli bir dergi, Memet Fuat'a hayalini kurduğu ancak çıkaramadığı eleştiri dergisinde yapmak

istediklerini burada yapma imkânı verir. “*Dünya edebiyat eleştirisi tarihinin incelenmesi, günümüzde geçerli eleştiri kuramlarının sergilenmesi, örnekler sunulması gibi oldukça kapsamlı konular*”da (Fuat 1980/2: 2-3) yazmaları için Berna Moran, Akşit Göktürk, Tahsin Yücel, Berke Vardar, Murat Belge gibi isimlerden söz alındığı belirtilir.²³

Derginin yazar kadrosu da ilerleyen sayılarla birlikte bir hayli artacaktır: İlhan Berk, Fıruzan, Atal Behramoğlu, Atilla Tokatlı, Salim Şengil, Önay Sözer, Afşar Timuçin, Ahmet Oktay, Sennur Sezer, Attila İlhan, Selim İleri, Pınar Kür, Konur Ertop, Enis Batur, Can Yücel, Şükran Kurdakul, Hilmi Yavuz, Nazlı Eray, Kemal Sülker, Hasan Bülent Kahraman, Asım Bezirci, Turgay Fişekçi, Edip Cansever, Murathan Mungan, Nursel Duruel, Vedat Günyol, Oktay Rifat, Hasan Hüseyin, Metin Eloğlu, Ruşen Hakkı, Refik Durbaş, Salah Birsal, Yılmaz Gruda, Barış Pirhasan, Ahmet Erhan, Tomris Uyar, Turgut Uyar, Adalet Ağaoğlu, Fikret Otyam, Mina Urgan, Füsün Akatlı, Atilla Birkiye, Hasan İzzettin Dinamo, Sabahattin Kudret Aksal, Behçet Necatigil, Necati Cumalı, Memet Fuat...

Yazko Edebiyat, ilk sayılarda Memet Fuat’ın takdim yazılarıyla başlar. Daha sonra bu takdim yazıları pek görülmemeye başlanır. Şiir, Düzyazı, Öykü, Düşünce, Değınmeler, Olaylar, Kitaplar, Anı, İnceleme, Ödüller, Okur Mektupları, Deneme gibi çeşitli bölümlerden oluşan dergide aynı zamanda YAZKO’nun kültürel etkinliklerinin duyuruları yapılmakta, hatta sempozyum, panel gibi faaliyetlerin konuşma metinleri de yayınlanmaktadır. Okur mektupları bölümü sadece iki sayı (3. ve 7. sayı) yayınlanabilmiştir.

Dergiye gelen incelemeleri Asım Bezirci, öyküleri Salim Şengil, kitap tanıtımlarını Turgay Fişekçi, şiirleri Mustafa Öneş ve Memet Fuat değerlendirmektedir.²⁴

Yazko Edebiyat dergisinde görülen ilk reklamlar Akbank ve Vakko’ya aittir ve derginin dördüncü sayısında yayınlanır. Özellikle popüler olduğu dönemlerde sayfalarca reklam alan dergiye genellikle yayınevleri reklam vermektedir: Remzi Kitabevi, Bilgi Yayınevi, Abece Yayınları, May Yayınları, Can Yayınları... Varlık gibi çeşitli edebiyat

²³ Ancak Murat Belge’ye ait iki inceleme yazısı (Belge 1982/1: 88-102; Belge 1982/2: 80-88) ve Akşit Göktürk’e ait bir deneme (Göktürk 1983: 78-80) dışında Memet Fuat’ın *Yazko Edebiyat* dergisinin başında olduğu ilk otuz dört sayı boyunca diğer yazarlardan herhangi bir çalışmaya rastlanmamaktadır.

²⁴ Bu bilgi, *Yazko Edebiyat*’ın 7.sayıdaki okur mektuplarına verilen cevaplarda geçmektedir.

dergilerinin reklamları, sanat ve edebiyat yarışma duyurularının yanı sıra İş Bankası, Töbank, Filiz Makarna, Filma Yapımevi gibi edebiyat camiası dışındaki ticari kuruluşların da reklamları dergide yer almıştır.²⁵

Memet Fuat, *Yazko Edebiyat* dergisinin yöneticiliğini otuz dört sayı boyunca sürdürür. Derginin en başarılı ve kaliteli yılları da bu döneme rastlar. Atilla Birkiye; Memet Fuat ve YAZKO'ya dair anılarından bahsettiği bir yazısında (Birkiye 2003: 95) “*Yazko'nun yoğun biçimde üretim yaptığı*” bu yıllarda “*polis ve özellikle de sıkıyönetimin gözü[nün] bu kurum[un] üstünde*” olduğundan söz etmektedir. YAZKO, hem mekânı, hem çalışanları, hem yayınları hem de sanatsal etkinlikleri sıkıyönetim tarafından takip edilen bir kurum olmasının yanı sıra kendi içinde de problemlerle boğuşmaktadır. Çünkü kooperatif üyeleri de kendi aralarında birtakım görüş ayrılıklarına sahiptir ve bu ayrılıklar zaman zaman dergiye de yansımaktadır. Birkiye, bu sıkıntılar karşısında Memet Fuat'ın “*son derece demokratik*” olduğunu ve “*hoşgörüsüyle dergiyi yönettiğini*” ifade eder:

“*Dergide yazı yazmaktan çok, başkalarının yazısını yayınlayan 'gerçek bir editördü'. Yazdığı yazılar da genellikle 'görev' yazılarıydı. Dergi ile, kurum ile sıkıyönetimin arasındaki karşıtlığın dengesini sağlamak için yazılan yazılardı ve genel müdür, yönetim tarafından istenirdi. Memet ağabey hiçbir zaman görüşünden taviz vermeden usturuplu bir biçimde yazardı bu tür yazıları*” (Birkiye 2003: 96).

Memet Fuat, Atilla Birkiye'nin izlenimlerine göre disiplinli ve titiz bir editör olarak görev yapmıştır. Haftada bir salı günleri dergi toplantısı düzenlenir, bu toplantılar öncesi Memet Fuat, tek başına yazıların dergide kaç sayfaya denk düşeceğini titizlikle hesaplar (bu görevi daha sonra Atilla Birkiye'ye devreder), spor ve sanat üzerine sohbetler yapar. Onun (birçok başka isimle birlikte) dergiden ayrılmasıyla da “*kurum eski kimliğini, etkinliğini yitirir*” (Birkiye 2003: 96).

Memet Fuat'ın dergiden ayrılış sebebi *Yazko Edebiyat*'ın 35. sayısında şu cümlelerle verilir: “*Yönetmenimiz, işlerin çokluğunu öne sürerek yöneticilikten ayrıldı*” (İmzasız 1983/2: 7).

Otuz beşinci sayıda²⁶ yöneticiliği yazı işleri sorumlusu olan Adnan Özyalçınır devralır. Adnan Özyalçınır, artık 45-46. sayıya kadar iki

²⁵ Örnek için bkz. *Yazko Edebiyat*, C.1, S.7.

²⁶ Eylül 1983.

görevi birden yürütecektir. 45-46. sayıda sorumlu yazı işleri müdürlüğünü Hayri Eroğlu devralırken, Adnan Özyalçiner dergi yönetimindeki yeni pozisyona, yayın danışmanlığına gelir. Fakat bu görevi uzun sürmez; 49. sayıda artık ne Adnan Özyalçiner ismi ne de yayın danışmanı vardır. Memet Fuat ayrıldıktan sonra Özyalçiner'in dergide yaptığı iki yenilikten biri "Tartışma Haber Yorum" başlıklı bölüm, diğeri ise "Bir Sorun Bir Soru" bölümüdür. Ayrıca artık dergide özel bölümlere yer verileceği de duyurulmuştur. 45-46. sayıdaki "Tevfik Fikret Özel Bölümü" ve 47-48. sayıdaki "Orhan Kemal Özel Bölümü", bu dosya konularına örnek olarak verilebilir. Ancak bu özel bölümler devam etmemiştir.

Hem dergi hem de kooperatif yönetimindeki değişiklikler 1983 yılı için *YAZKO'nun kabuk değiştirdiği yıl* yorumunu yapmamıza olanak verir. *Yazko Somut*'un yarattığı kaos, Mustafa Kemal Ağaoğlu'nun istifasıyla sonuçlandığından artık *Yazko Edebiyat* dergisinin sahibi de 37. sayıdan itibaren YAZKO'nun yeni yönetim kurulu başkanı olan Erol Toy'dur.

Yazko Edebiyat 1984 yılına kötü başlar. Dergi, kağıt sıkıntısı sebebiyle 39. ve 40. sayıları tek ciltte basarak ilk kez iki sayıyı ortak çıkarmak zorunda kalır. Her ne kadar bunun bir daha tekrarlanmayacağını ve bundan sonra her ayın ilk haftası düzenli olarak dergiyi çıkaracaklarını söyleseler de (Editör 1984: 11) müşterek sayı basmayı 51. sayıya kadar sürdürürler. Hem YAZKO'nun hem de piyasanın maddi sıkıntıda olduğu yıllar başlamıştır. 45-46. sayılarında da sayfa sayısını düşürme yoluna giderler. Derginin 49-50. sayısında Adnan Özyalçiner'in ismi dergide görülmez. Bu ayrılış hakkında herhangi bir açıklamaya da yer verilmez. Dergi, çıktığı süre boyunca ilk kez bu sayıdan sonra yayın hayatına ara vermiştir. Bu ara verişten üç ay sonra 51. sayı, *tek sayı* olarak çıkar. Geç kalındığı için özür dilenir; birtakım acılar, aksaklıklar ve sıkıntılardan bahsedilir (Editör 1985/1: 3).

Derginin 52. sayısında genel yayın yönetmeni olarak Halil İbrahim Bahar'ın, yazı işleri sorumlu yönetmeni olarak da Gülnaz Aydın'ın ismi görünmektedir. Derginin yazı fontu değişmiştir. Yepyeni bir döneme girildiğini söyleyen *Yazko Edebiyat*, artık *Yazko Çeviri* ve *Yazko Felsefe*'nin de işlevlerini beş altı aylık bir süre için devraldığını belirtir. Dergi, kapanana kadar sunuş yazılarında derginin eski yöneticilerini suçlayan bir dil kullanır. "*Derin yara*"lardan, "*haksızlıklar*"dan, "*kötü kalıtım*"dan bahsedilir (Editör 1985/2: 5). Bir yandan hâlâ ayaktayız mesajı verilmeye çalışılsa da derginin kendi yazarlarını sürekli şikâyet etmesi, yazarların kitaplarının basılması karşılığında yazı verdiklerinden

bahsedilmesi, ödenmeyen borçların gündeme getirilmesi derginin ayakta kalamadığının bir kanıtıdır. Zaten 1986'da tekrar müşterek sayı çıkarmaya başlayan dergi, 62-63.sayısıyla²⁷ kapanır. Bu sayıda “*devamı gelecek sayıda*” ibaresi bulunan yazıların olması sebebiyle, derginin aniden kapandığı yargısına varılabilir. Bu tarihin, kooperatifin yaşadığı maddi sıkıntılar sebebiyle faaliyet durdurma kararının alındığı tarih olması muhtemeldir.

Yazko Edebiyat Dergisinin İçeriği

Yazko Edebiyat'ın Memet Fuat'ın dergiden ayrıldığı 35. sayıya kadar her sayısı şiirle başlar. Dergide, çok sayıda tanınmış şair ismi görürüz: İlhan Berk, Ataoğul Behramoğlu, Can Yücel, Hilmi Yavuz, Edip Cansever, Murathan Mungan, Hasan Hüseyin, Metin Eloğlu, Turgut Uyar, Enis Batur, Oktay Rifat, Özdemir İnce, Necati Cumalı, Arif Damar, Sennur Sezer, Abdulkadir Budak, Metin Altıok, Gülten Akin... Günümüzde şiirleriyle değil de romanları, denemeleri ve çevirileriyle tanınan bazı isimlerin şiirlerini de burada görmek mümkündür: Selim İleri, Füzûzan, Ahmet Oktay, Afşar Timuçin, Rıfat Ilgaz, Akif Kurtuluş, Ahmet Cemal. Bugün oyuncu olarak bilinen Yılmaz Gruda ve Fikret Hakan da *Yazko Edebiyat*'ta birçok şiiri yayınlanmış isimlerdir.

YAZKO'nun belli bir edebi anlayışın tekelinde bir kooperatif olmaması sebebiyle farklı edebi görüşlerde üyelerin olması²⁸, derginin içeriğine de yansımıştır. Düzenli bir şair kadrosu olmayan dergide bazı isimlerin sadece bir kez şiiri yayınlanırken bazılarının daha sık aralıklarla *Yazko Edebiyat*'ta yazdığı görülmektedir. Ama derginin yayın hayatı boyunca dergide düzenli olarak şiiri yayınlanan bir isim yoktur. Derginin, *ilk defa* neşredilen şiirlere yer verdiği de görülür. Örneğin Behçet Necatigil'in hiçbir yerde yayınlanmayan, Hilmi Yavuz ve Ali Tanyeri'nin *Kareler/Aklar* kitabının dosyasında daktilo edilmiş olarak buldukları dört şiir, *Yazko Edebiyat*'ın sekizinci sayısında yayınlanır.²⁹ Daha sonra şairin notları arasında bulunan ve hiçbir yerde yayınlanmamış dört şiiri daha, Necatigil'in eşi Huriye Necatigil tarafından dergiye yollanır ve derginin on beşinci sayısında yayınlanır.³⁰ Yine ilk defa *Yazko Edebiyat*'ta

²⁷ Nisan Mayıs 1986.

²⁸ Enis Batur, Mustafa Kemal Ağaoğlu'nun YAZKO'da olanaksız görüneni başardığını çünkü Mehmet Fuat'tan Selâhattin Hilav'a ve Ahmet Cemal'e, Salâh Birsâl'den Adnan Özyalçınar'e ve Barış Pirhasan'a kadar bir araya gelmesi olanaksız görünen insanları buluşturduğunu söyler (Batur 1999: 60).

²⁹ Şiirlerin isimleri: Kimya, Şans, Uyanmak, Bodrum (Necatigil 1981: 20-21).

³⁰ Şiirlerin isimleri: Çıkrık, Silgeç, Karbon Monoksit, Not (Necatigil 1982: 12-13).

yayınlanan şiirlerden biri Mübeccel İzmirli'nin "Uyanan Kadın İçin" adlı şiiridir, derginin yirmi üçüncü sayısında yayınlanmıştır. Ayrıca *Yazko Edebiyat*'ta şiir tek bir çizgide ilerlemez. Hem biçimsel hem tematik olarak birbirinden farklı şiirleri dergide bir arada görmek mümkündür. Bir yanda alışılmamış bağdaştırmalarla dolu ikinci yeni akımını andıran; bir yanda köylüden ve işçiden bahseden kafiye örgüsü düzenli şiirler dergiye çeşitlilik katmıştır. Dostluk, insanlık, iyilik gibi *hümanizm* çerçevesinde öğüt veren şiirlerin yanı sıra şehirleşmenin insanı yalnızlaştırması, melankoli ve hüznün hâkim olduğu şiirler çoğunluktadır. Dönemin popüler şairlerinin etkisi özellikle genç şairlerin şiirlerinde açıkça görülür. *Yazko Çeviri*'nin kapanmasının³¹ ardından dergide çeviri şiirlere de yer verilmeye başlanmıştır.

Yazko Edebiyat'ta öyküye, şiire nazaran daha az yer ayrılmıştır. Derginin geneline bakıldığında her bir sayıda en fazla üç-dört öykü yayınlandığı görülür. Öykü her ne kadar şiirden geri planda gözükse de *Yazko Edebiyat*'ta önemli öykücülere rastlarız: Nazlı Eray, Nursel Duruel, Tomris Uyar, Tarık Dursun K., Demir Özlü, Kemal Bilbaşar, Talip Apaydın, Samim Kocagöz, Orhan Duru, Halikarnas Balıkcısı, Pınar Kür, Fakir Baykurt, Muzaffer İzgü, İnci Aral, Ümit Kaftancıoğlu, Erhan Bener, Feyza Hepçilingirler, Murathan Mungan, Ayşe Kulin, Nedim Gürsel, Hasan İzzettin Dinamo, Oktay Akbal... Şiirde olduğu gibi öyküde de birlik yoktur, klasik üslûpla yazılanlarla birlikte postmodern öğeler taşıyan öyküler bir aradadır. Tema ya da biçim açısından bir bütünlük söz konusu değildir. *Yazko Edebiyat*'ta çeviri öyküye rastlanmaz.

İlk defa *Yazko Edebiyat*'ın yayınladığı edebi eserler sadece yukarıda bahsi geçen şiirler değildir. Ümit Kaftancıoğlu'nun daha önce yayınlanmamış bir öyküsü (Kaftancıoğlu 1982/1: 36-37), Özdemir Asaf'ın Yugoslavya'da Struga Şiir Geceleri'nde ölümünden önce yapılmış bir konuşması (Mercan 1983: 127-130), Cahit Irgat'ın Asım Bezirci'ye yazdığı bir mektubu (Irgat 1984: 96-97), Arif Damar'ın 28.12.1960'ta Türk-Alman Kültür Derneği'nde yaptığı konuşması (Damar 1984: 94-101) ve Orhan Kemal'in günlüğünden parçalar ve mektupları (Kemal 1984/1: 96-97; Kemal 1984/2: 98-100) ilk defa *Yazko Edebiyat*'ta yayınlanmıştır.

Derginin asıl dikkat çeken özelliği inceleme yazılarıdır. *Yazko Edebiyat*'ta, özellikle ilk iki-üç yılında, eleştiri, deneme ve makale

³¹ Son sayısı Mart 1984'te çıkmıştır.

türünde; gerçekçilik, gerçeküstücülük, yapısalcılık, lirizm, romantizm ve Victor Hugo, diyalektik sanat, yeni roman, yirminci yüzyıl felsefesi, yaşam felsefesi, cinsellik, erotizm, sanatta eşcinsellik, şiir, şiir ve ideoloji ilişkisi, İkinci Yeni şiiri, İngiliz romanı, çağdaş Türk romanı, güncel Türk romanında anlatım teknikleri, Türk aşk destanları, Türkiye'de roman eleştirisi, romanda ve öyküde kentleşme meselesi, modern edebiyatta masalın kullanımı, Freud'un sanata yansması, güdümlü edebiyat, Türkiye ve aydın meselesi, dilbilim, Türkçe, reklamlarda kullanılan Türkçe, yazın tartışmaları, çeviri meselesi, arabeskin kökenleri, laiklik gibi çok çeşitli konularda kıymetli yazılara rastlanılır. Ayrıca Türk edebiyatı tarihini ilgilendiren, Orhan Kemal (Sülker 1980: 29-39), Orhan Veli (Günyol 1981: 62-64), Halit Ziya Uşaklıgil (İleri 1981: 89-93), Behçet Necatigil (Birsell 1981: 59-63), Fuat Köprülü (Ferhad, 1981: 111-116), Sabahattin Ali (Boyacı 1982: 99-106), Sait Faik Abasıyanık (Kaftancıoğlu 1982/2: 68-73), Ahmet Hamdi Tanpınar (Ferhad 1982: 104-111), Abdülhak Şinasi Hisar (Özarıkça 1982: 97-104), Yahya Kemal (Bilginer 1983: 72-75), Tefik Fikret (Bezirci 1984: 82-86) gibi önemli isimleri ve romanımızdaki dönemsel değişiklikleri (Kurdakul 1981/1: 68-74; 1981/2: 84-90; Çankaya 1983: 100-116) ele alan inceleme yazıları da *Yazko Edebiyat'*ta dikkat çeker.

Dergideki eleştiri ve inceleme yazıları ilk sayılarda derginin hacim olarak büyük bir kısmını kaplarken, zamanla bu türdeki yazılara daha az sayfa ayrıldığı, on sayfayı geçen yazıların artık çok az olduğu gözlemlenir. Bu durum, *Yazko Edebiyat'*ın 18. sayısında aldığı bir karardan kaynaklanmaktadır: “*Yazı kurulumuz, dergide basılacak deneme, değinme, inceleme ve eleştirme yazılarının on beş sayfayı aşmaması konusunda bir karar almıştır. Bundan böyle dergiye gönderilecek yazılarda bu kararın göz önünde tutulmasını dileriz*” (Editör 1982/1: 15).

*Yazko Edebiyat'*ta söyleşi ve röportaja da sık yer verildiği görülür. Kendisiyle mülakat yapılan isimlerden bazılarını Edip Cansever, Selim İleri, Melih Cevdet Anday, Necati Cumalı, Yaşar Kemal, Salah Birsell, Leyla Erbil, Sennur Sezer, Asım Bezirci, Erhan Bener, Ece Ayhan, İlhan Berk olarak saymak mümkündür. Derginin son yıllarında Bertan Onaran'ın çevirdiği Jacques Ruffie, Alberto Moravia, Fellini röportajları dikkat çeker.

Dergide yer alan tartışmalar ve soruşturmalar da *Yazko Edebiyat'*ın edebiyat gündemi yaratmasına sebep olmuştur. Derginin 27.sayısında Zeynep Karabey; Kerim Korcan, Çetin Altan, Tarık Dursun K., ve Selim İleri'ye romanda tipin işlevi üzerine sorular sorar (Karabey 1983/1: 88-

100). Yine 35. sayıda TDK ve dilde özleştirme çalışmaları meselesi Ahmet Cemal, Necati Güngör, Attila İlhan, Kemal Özer, Ali Püsküllüoğlu, Bekir Yıldız, Can Yücel'in katılımlarıyla tartışılmış (Komisyon 1983: 139-144); aynı sayıda Demirtaş Ceyhun'un "Folklor, Sanata Düşman mı?" başlıklı yazısı (Ceyhun 1983: 10-16), Cemal Süreya'nın "Folklor Şiire Düşman" (Süreya 1992: 23-26) tartışmasını yeniden gündeme getirmiş ve dergide 41-42. sayıya kadar sürecek bir tartışmaya sebep olmuştur. Yine bu sayıda "Edebiyatta Betimleme" başlığı üzerine Hasan Bülent Kahraman, Hilmi Yavuz, Atilla Birkiye'nin yazıları ve Sennur Sezer'in Selim İleri röportajı vardır. Edebiyat açısından kültürel bağımsızlığın ne ölçüde gerçekleştirilebildiği 36. sayının sorusudur. Bu soru Ataol Behramoğlu, Vedat Günyol, Rauf Mutluay, Şükran Kurdakul, Atilla Özkırımlı, Afşar Timuçin'in yazılarıyla gündeme getirilmiştir. 37. sayıda ise düşünce özgürlüğü ve sansür üzerine Hayati Asilyazıcı, Konur Ertop, Alpay Kabacalı, Uğur Kökten, Necdet Ökmen, Kemal Sülker, Çetin Yetkin'in yazıları vardır. Kadir Erozan, Hüseyin Kılıç, Türker Acaroğlu, Hikmet Altunkaynak, Recep Bilginer, Eray Canberk, Necati Mert, Celal Özcan, Tuncer Uçarol, Muzaffer Uyguner ve Süleyman Yağız, bu tartışmaya yazılarıyla katılan isimlerdir.

Kitap tanıtımları ve kitap eleştirileri derginin ilk sayısından 57.sayısına kadar devam eder. Kitap yazıları zaman zaman tartışmalara da sebep olmuştur. Bu tartışmaların en çok dikkat çekenini Burhan Günel ile Adalet Ağaoğlu arasında geçmiştir. Derginin 4.sayısında Burhan Günel'in "Bir Karşılaştırma: Ses Sese Karşı-Bir Düğün Gecesi" başlıklı bir yazısı yayınlanır (Günel 1981: 95-115). Günel bu yazısında başlıkta adı geçen iki roman arasındaki benzerliği kanıtlamak üzere eserleri ayrıntılı olarak karşılaştırmış ve Ağaoğlu'nun romanının çalıntı olduğunu ima etmiş, hatta dilini bozuk, anlatımını çapraşık, seçtiği sözcükleri düzensiz ve kalitesiz bulduğunu söylemiştir (Günel 1981: 115). Adalet Ağaoğlu, Günel'in yazısına karşılık "Bir Karşılaştırma İçin" (Ağaoğlu 1981: 92-93) başlıklı bir yazı ile cevap verir ve bu yazı *Yazko Edebiyat*'ın 5. sayısında yayınlanır. Dergi adı geçen yazı ile ilgili yaptığı açıklamada Ağaoğlu'nun cevabının dergi baskıya verilirken ellerine geçtiğini, bu yüzden yazıdan çıkarmak zorunda kaldıkları bölümler için (çıkarılan bölümler dipnotlarla belirtilmiş) yazarından izin isteyemediklerini belirterek yazardan özür diler.³² Ağaoğlu, dergiye sitem eden cümlelerle birlikte Burhan Günel'in yazısı hakkında "*bu karşılaştırmanın tek amacı,*

³² Bu bilgi, Adalet Ağaoğlu'nun *Yazko Edebiyat*'ın 5.sayısında yayınlanan "Bir Karşılaştırma İçin" başlıklı yazısının dergi tarafından yapılan takdiminden alınmıştır (Ağaoğlu 1981: 92).

Bir Düşün Gecesi ile benim bir çırpıda kılığı kıyafeti değiştirerek soyguna çıktığımı öne sürmek ve yazıtı yazan kimsenin inceleme dışı nedenlerle kendi kafasına musallat olmuş bu yepyeni yazar kimliğimi enseleyerek gözler önüne sermek” (Ağaoğlu 1981: 92) der. Bu tartışma Ağaoğlu ve Günel arasında kalmaz. *Ses Sese Karşı* romanının çevirmeni Mina Urgan'ın 6. sayıda bu meseleyi ele alan yazısının (Urgan 1981: 106-113) sunuş kısmından *Yankı* dergisinin *araya girip* yazarlar arasında bir soruşturma³³ yaptığını da öğreniriz. Tartışmanın edebiyat camiasında yarattığı *çekişmeden* de kısaca bahsedilir. Mina Urgan, adı geçen yazısında bu iki roman arasında hiçbir benzerlik olmadığını, Burhan Günel'in çalışması karşısında hayretler içinde kaldığını ve suçlama karşısında öfkeli olduğunu belirtir.

Derginin kaynakça yayınlama üzerine bir karar aldığı fakat bu kararını uygulayamadığı da görülür. Yirmi yedinci sayıdan itibaren kaynakça yayınlanacağını duyuran *Yazko Edebiyat*, toplamda sadece dört kaynakça yayınlamıştır: Yaşar Kemal Kaynakçası (Keseroğlu 1983/1: 150), Türk Edebiyatı Tarihi Kaynakçası (Özkırımlı 1983: 151-152), Halk Bilgisi-Halk Edebiyatı Yayınları Kaynakçası (Keseroğlu 1983/2: 149-152) ve Eski Harfli Türk Halk Destanları Kaynakçası (Acaroğlu 1983: 150-151).

Sonuç olarak şiir ve öyküden çok inceleme, eleştiri ve tartışmalarıyla önemli bir dergi olan *Yazko Edebiyat*; Sınırlı Sorumlu Yazar ve Çevirmenler Yayın Üretim Kooperatifi'nin inişli çıkışlı serüveninden bir hayli etkilenmiş, ilk yılları oldukça ses getiren tartışma, soruşturma ve etkinliklerle geçmiş, Memet Fuat'ın dergiden ayrılmasıyla başlayan süreçte önce biraz yalpalamış sonra ise hızla düşüşe geçmiş, zamanla unutulmuş bir edebiyat dergisi olarak edebiyat tarihimizde yerini almıştır.

SONUÇ

YAZKO, Türkiye'nin ilk ve tek yazar ve çevirmenler kooperatifi olarak edebiyat tarihinde yerini almış, fakat zamanla önemi ve çabası unutulmuş bir kurumdur. 1980'li yıllarda sanat ve edebiyat dünyası üzerinde ciddi bir siyasi baskı vardır ve elbette YAZKO da yayınladığı kitaplar, dergiler ve yaptığı etkinlikler esnasında bu baskıdan

³³ Soruşturmaya Hasan Hüseyin, Mustafa Ekmekçi, Mustafa Şerif Onaran, Konur Ertop, Çetin Altan, Tahsin Yücel, Cahit Külebi, Ertuğrul Özkök, Vasfi Uçkan ve Mina Urgan katılmış ve Vasfi Uçkan hariç hepsi Burhan Günel'i haksız bulmuştur (İmzasız 1981: 32-33).

etkilenmiştir. Yine de kooperatif kimliği altında kurumlaşmış olması ve herhangi bir siyasi söylemin slogancılığını yapmaması, hatta bunu yapmayı reddettiğini dile getirmesi, onu bu baskıcı ortamda bir nebze de olsa soluk alır hale getirmiştir. Bu da o yıllarda entelektüel çevrenin YAZKO etrafında toplanmasına sebep olmuştur.

Elbette YAZKO'nun ve *Yazko Edebiyat* dergisinin yazarlarının farklı siyasi görüşlerde olduğunu söylemek mümkün değildir. Çünkü hem kooperatif üyeleri hem dergide yazarlar; sol, Marksist, toplumcu gerçekçi gibi kimlikleriyle tanınan isimlerdir. Bu da milliyetçi ve İslamcı edebiyat çevrelerinin YAZKO'dan uzak durmasına sebep olmuştur. Fakat dergilerde yahut kooperatifte farklı siyasal görüşlerden isimlerin olmaması, YAZKO'nun sadece sol görüşlü yazarlara açık bir kurum olduğu anlamına gelmez. Çünkü amacı edebiyattır, sanattır; sol söylemin reklamını ve propagandasını yapmak amacı taşımamıştır.

Sonuç olarak YAZKO, o yıllarda yaptığı yeniliklerle, telif hakkına verdiği kıymetle, her ne kadar sonra amacından sapsa da, sanatı paradan önemli sayan ruhuyla edebiyat tarihinde hatırı sayılır bir yere sahiptir. *Yazko Edebiyat* dergisi de bir kooperatif dergisi kimliğiyle, farklı sanat görüşlerini içinde barındıran, seksenli yılların aurasını taşıyan, özellikle Memet Fuat'ın yönetiminde geçirdiği süre boyunca kıymetli yazarlara/şairlere ev sahipliği yapan bir Cumhuriyet devri edebiyat dergisi olarak basın ve edebiyat tarihimizde yerini almıştır.

KAYNAKÇA

- ACAROĞLU, Türker (1983), "Eski Harfli Türk Halk Destanları Kaynakçası", *Yazko Edebiyat*, C. 6, S. 38, s. 150-151.
- AGAYEF, Mim Kaf (1997), *Nüzüllü Şiirler*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- AĞAOĞLU, Adalet (1981), "Bir Karşılaştırma İçin", *Yazko Edebiyat* C.1, S.5, s. 92-93.
- AĞAOĞLU, Mustafa Kemal (1987), "Borcunu Hâlâ Ben Ödüyorum", *İkibin'e Doğru*, S.28, s.54-55.
- ASLAN, Sema (2000), "Hem Maliyeci Hem Yazar", *Milliyet*, 25 Temmuz 2000, s.13.
- AVCI, Zeynep (2000), "Yazko, Bilsak ve Mustafa Kemal Ağaoğlu", *Kitap-luk*, S.39, s.159-161.
- BARLAS, Mehmet (1982), "Gerçekten Özgür Bir Ortam Kamplaşmayı Önler", *Milliyet*, 5 Nisan 1982, s.4.

- BATUR, Enis (1999), *Kurşunkalem Portreler*, Sel Yayıncılık, İstanbul.
- BELGE, Murat (1982/1), "Türkçe Sorunu", *Yazko Edebiyat*, C.3, S.19, s.88-102.
- BELGE, Murat (1982/2), "Türkçe Sorunu II", *Yazko Edebiyat*, C.3, S.20, s.80-88.
- BEZİRCİ, Asım (1984), "Tevfik Fikret'in Hayatı", *Yazko Edebiyat*, C. 7, S.45-46, s.82-86.
- BİLBAŞAR, Kemal (1980), *Bedoş*, Yazko Yayınları, İstanbul.
- BİLGİNER, Recep (1983), "Yahya Kemal", *Yazko Edebiyat*, C. 5, S.31, s. 72-75.
- BİRKİYE, Atilla (2003), "Yazko'lu Yıllara Yolculuk, Memet Ağabeyden Anılarda Kalanlar", *Adam Sanat*, No.205, s.98.
- BİRSEL, Salah (1981), "Behçet 'Kareler'i Niçin Yazdı", *Yazko Edebiyat*, C.1, S.4, s. 59-63.
- BOYACI, Ender Kamil (1982), "Sabahattin Ali'nin 'Çocuklar'ı ve 'Masallar'ı", *Yazko Edebiyat* C.3, S.20, s. 99-106.
- CEMAL, Ahmet (2009), "Sahi, Kimdi Mustafa Kemal Ağaoğlu?", *Cumhuriyet*, 16 Ekim 2009, s.17.
- CEYHUN, Demirtaş (1983), "Folklor, Sanata Düşman mı?", *Yazko Edebiyat*, C. 6, S.35, s. 10-16.
- ÇANKAYA, Erol (1983), "Türk Romanında İttihat ve Terakki Yılları", *Yazko Edebiyat*, C. 5, S.31, s. 100-116.
- DAMAR, Arif (1984), "Konuşma Yine Gümüslük mü?", *Yazko Edebiyat*, C. 7, S.39-40, s. 94-101.
- EDİTÖR (1982/1), *Yazko Edebiyat*, C.3, S.18, s. 15.
- EDİTÖR (1982/2), "Bir Açıklama", *Yazko Edebiyat*, C.4, S.24, s. 11.
- EDİTÖR (1984), *Yazko Edebiyat*, C.7, S.39-40, s. 11.
- EDİTÖR (1985/1), *Yazko Edebiyat*, C.8, S.51, s. 3.
- EDİTÖR (1985/2), "Sunu", *Yazko Edebiyat*, C.8, S.52, s. 5.
- FERHAD, Hüseyin (1981), "Fuat Köprülü ve Türk Yazın Kaynakları Üzerine", *Yazko Edebiyat*, C.1, S.7, s. 111-116.
- FERHAD, Hüseyin (1982), "Tanpınar'ın Makalelerini Okurken", *Yazko Edebiyat*, C. 4, S.23, s. 104-111.
- FUAT, Memet (1964), "Başlarken", *Yeni Dergi* C.1, S.1, s. 2.
- FUAT, Memet (1980/1), "Başlarken", *Yazko Edebiyat*, C.1, S.1, s.2.

- FUAT, Memet (1980/2), “Umulmadık İlgi”, *Yazko Edebiyat*, C.2, S.2, s.2-3.
- GÖKTÜRK, Akşit (1983), “Okumasız Okuryazarlar”, *Yazko Edebiyat*, C.5, S.29, s.78-80.
- GÜNEL, Burhan (1981), “Bir Karşılaştırma”, *Yazko Edebiyat* C.1, S.4, s. 95-115.
- GÜNYOL, Vedat(1981), “Orhan Veli”, *Yazko Edebiyat*, C.1, S.3, s. 62-64.
- HÜNALP, Ayhan (1988), “Batık Gemiler Mezarlığı”, *Cumhuriyet*, 01 Ocak 1988, s.2.
- IRGAT, Cahit (1984), “Asım Bezirci’ye Mektup”, *Yazko Edebiyat*, C.7, S. 41-42, s. 96-97.
- İLERİ, Selim (1981), “Sergüzeşt’te Halit Ziya’yı Etkileyen”, *Yazko Edebiyat*, C.1, S.3, s. 89-93.
- İLERİ, Selim (1990), “Yeryüzü ve Stefan Zweig”, *Milliyet*, 10 Ağustos1990, s.12.
- İMZASIZ (1981), “Adalet Ağaoğlu Ne Yaptı”, *Yankı*, S.517, s.32-33.
- İMZASIZ (1983/1), “Yazko’nun Yeni Yönetim Kurulu Üyeleri Belirlendi”, *Milliyet*, 24.04.1983, s.8.
- İMZASIZ (1983/2), *Yazko Edebiyat*, C.6, S.35, s.7.
- İMZASIZ (1984/1), “Somut Gazetesi Kapatıldı”, *Milliyet*, 25.01.1984, s.10.
- İMZASIZ (1984/2), “YAZKO Üyelerinden Borç İstiyor”, *Milliyet*, 09.02.1984, s.9.
- İMZASIZ (1984/3), “Hasan Hüseyin için Toplanan Para Ailesine Verilmiyor”, *Cumhuriyet*, 30.05.1984, s.5.
- İMZASIZ (1985/1), “ YAZKO için Sonun Başlangıcı”, *Milliyet*, 12.02.1985, s.8.
- İMZASIZ (1985/2), “YAZKO’da Kavga Bitmiyor”, *Milliyet*, 14.03.1985, s.10.
- İMZASIZ (1985/3), “Toy, Muhasebe Oyununa Başvurdu”, *Milliyet*, 17.03.1985, s. 8.
- İMZASIZ (1985/4), “Bu, Yazko’yu Yıkma Oyunu”, *Milliyet*, 20.03.1985, s.10.
- İMZASIZ (1987), “Yazko’nun Başına Gelenler”, *İkibin’e Doğru*, No.27, s.52.
- KAFTANCIOĞLU, Ümit (1982/1), “Tarla Kuşu”, *Yazko Edebiyat* C.3, S.18, s. 36-37.
- KAFTANCIOĞLU, Ümit (1982/2), “Sait Faik Üstüne”, *Yazko Edebiyat*, C. 3, S.21, s. 68-73.

- KARABEY, Zeynep (1983/1), "Romanda Tip Olgusu ve Tipin İşlevi Üzerine Yazarlarla Söyleşiler", *Yazko Edebiyat* C.5, S.27, s. 88-100.
- KARABEY, Zeynep (1983/2), "Yazko'da Yönetim El Değiştirdi...", *Hürriyet Gösteri*, C.5, S.31, s.54.
- KEMAL, Orhan (1984/1), "Orhan Kemal'in Günlüğünden", *Yazko Edebiyat*, C. 7, S. 47-48, s. 96-97.
- KEMAL, Orhan (1984/2), "Bursa Hapishanesinden Mektuplar", *Yazko Edebiyat*, C. 7, S. 47-48, s. 98-100.
- KESEROĞLU, Hasan S. (1983/1), "Yaşar Kemal Kaynakçası", *Yazko Edebiyat*, C. 5, S. 27, s. 150.
- KESEROĞLU, Hasan S. (1983/2), "Halk Bilgisi-Halk Edebiyatı Yayınları Kaynakçası", *Yazko Edebiyat*, C. 5, S. 32, s. 149-152.
- KOMİSYON (1981), *Yazko Felsefe Yazuları 1. Kitap*, Yazko Yayınları, İstanbul.
- KOMİSYON (1983), "Bir Sorun Bir Soru", *Yazko Edebiyat*, C. 6, S. 35, s. 139-144.
- KORKMAZGİL, Azime (1987), "Azime Korkmazgil'den Erol Toy'a: 'Ortada Para Filan Kalmamış' ", *İkibin'e Doğru*, S.30, s.52-53.
- KURDAKUL, Şükran (1981/1), "Edebiyatımızda II.Abdülhamit", *Yazko Edebiyat*, C. 1, S.5, s. 68-74.
- KURDAKUL, Şükran (1981/2), "Romanımızda Kurtuluş Savaşı ve Kimi Savaşçı Tipleri", *Yazko Edebiyat*, C. 1, S.6, s. 84-90.
- MERCAN, Hasan (1983), "Her Gelen Bize Bir Yürek Getirir", *Yazko Edebiyat*, C.5, S. 29, s. 127-130.
- NECATİGİL, Behçet (1981), "Şiirler", *Yazko Edebiyat*, C.1, S. 8, s. 20-21.
- NECATİGİL, Behçet (1982), "Şiirler", *Yazko Edebiyat*, C.3, S. 15, s. 12-13.
- NECATİGİL, Behçet (1995), *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, Varlık Yayınları, İstanbul.
- OKTAY, Ahmet (2009), "Yazko'nun Anısı ve İşlevi", *Cumhuriyet*, 07 Kasım 2009, s.18.
- ÖZARIKÇA, Barlas (1982), "Kendisini Dışardan Zamana Kilitleyen Adam: Abdülhak Şinasi Hisar", *Yazko Edebiyat*, C. 4, S.25, s. 97-104.
- ÖZKIRIMLI, Atilla (1983), "Türk Edebiyatı Tarihi Kaynakçası", *Yazko Edebiyat*, C. 5, S. 28, s. 151-152.
- ÖZEL, İsmet (1981), "Züppelik ve Kültür", *Yazko Edebiyat*, C. 2, S. 12, s. 95-98.

ÖZEL, İsmet (1982), “Şairler İntellekt’in Pençesinde”, *Yazko Edebiyat*, C. 3, S.18, s. 97-107.

STELLA, Ovidia – EVİN, Doğu (Haz.) (2013), *Yazko Somut 4. Sayfa*, Renas Yayıncılık, Ankara.

SÜLKER, Kemal (1980), “Orhan Kemal’in Şairliği”, *Yazko Edebiyat* C.1, S.2, s. 29-39.

TOY, Erol (1987), “Erol Toy’dan Ağaoğlu’na: Teşekkür Ederim!”, *İkibin’e Doğru*, S.29, s.59.

TOY, Erol (2007), *Yazko’nun Öyküsü*, Yaz Yay., İstanbul.

SÜREYA, Cemal (1992), “Folklor Şiire Düşman”, *Folklor Şiire Düşman*, Can Yayınları, İstanbul, s. 23-26.

UYAR, Tomris (1981), “Metal Yorgunluğu”, *Yazko Edebiyat* C. 1, S.5, s. 36-44.